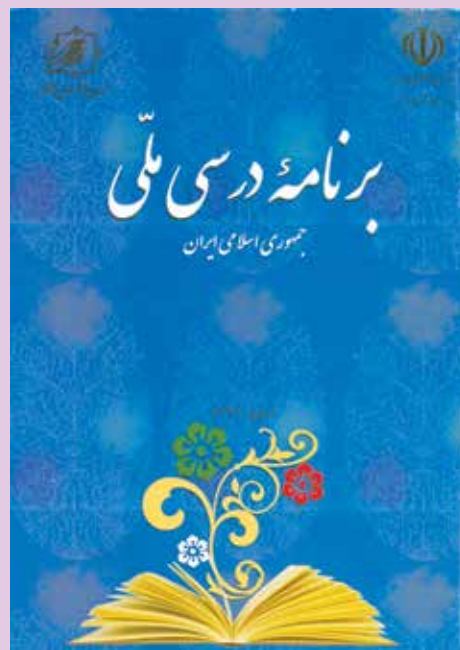

اصل ۱۱۰ قانون اساسی سیاست‌های کلی که توسط مقام معظم رهبری ابلاغ گردیده، آن گاه سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران که در شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسیده و در ادامه، برنامه درسی ملی براساس اسناد فوق که مورد تصویب شورای عالی آموزش و پرورش قرار گرفته است؛ با توجه به تصریحات و تلویحات فراوان این اسناد در خصوص عناصر مختلف برنامه‌های درسی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی که مسئولیت تأمین و تولید برنامه‌های درسی و منابع و مواد آموزشی مورد نیاز دانش‌آموزان و معلمان کشور را بر عهده دارد بر آن شد که از طریق تولید برنامه‌های درسی و مواد آموزشی، منطبق با شرایط و نیازهای علمی، فرهنگی و اجتماعی کشور، گامی اساسی به سوی تحول مورد تأکید اسناد بالادستی بردارد. این حرکت که از سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ با عنوان همسوسازی مواد آموزشی دوره ابتدایی آغاز گردید اینک در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ به پایه دوازدهم رسیده است. تأکید می‌شود که تلاشمان این بوده است که محتوای آموزشی و برنامه‌های آموزشی و پرورشی را در ابتدای طرح تحول، با برنامه‌های درسی ملی همسوسازی کنیم، نه اینکه از همان ابتدا انطباق کامل صورت گیرد. امید است در یک فرایند و بازه زمانی چند ساله به نقطه مطلوب برسیم و بتوانیم فضاها و رسانه‌های آموزشی‌مان را با برنامه‌های درسی ملی همسو کنیم. در جدول زیر مراحل استقرار ساختار نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران را مشاهده می‌کنید.

شاید کمتر کسی تصور می‌کرد برنامه‌ای که از سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ در پایه اول ابتدایی تحت عنوان «همسوسازی برنامه‌های درسی» شروع شد، پس از طی مراحل مختلف به انتهای ایستگاه یعنی به سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ در پایه دوازدهم برسد. این مهم در پرتو عنایت حق تعالی و اراده و حمایت ملی، کوشش همه‌جانبه فرهنگیان، خانواده‌ها، دانش‌آموزان و همچنین تلاش‌های بی‌وقفه ده‌ها پژوهشگر و کارشناس از درون سازمان بزرگ آموزش و پرورش و همراهی متخصصان فراوانی از حوزه و دانشگاه، سرانجام به ایستگاه آخر رسیده است و امروزه به‌خوبی می‌توان تغییر را در نقطه نقطه آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران مشاهده کرد. حال که همسو کردن برنامه‌های درسی حوزه‌های یازده‌گانه تربیت و یادگیری به پایه دوازدهم رسیده است، انتظار می‌رود با همت بلند مدیران و کارشناسان در همه بخش‌های وزارت آموزش و پرورش و با اتکا به روحیه جهادی و انقلابی، مقدمات انطباق برنامه‌ها با اسناد تحولی و بالادستی نیز مهیا و عملیاتی شود.

گام دوازدهم در همسوسازی مواد آموزشی (سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷)

کوروش امیری‌نیا

معاون متوسطه دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ، اقْرَأْ وَرَبُّكَ
الْأَكْرَمُ، الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ، عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

جهان را با آموختن شناختیم و آموختیم که هر چه در آن می‌گذرد آموختنی است و این آموختن جز با نظامی کامل و هدفمند به نتیجه نخواهد رسید. در طول زمان تحولات فکری، اجتماعی و اقتصادی، از جهات گوناگون بر نظام آموزش و پرورش تأثیر گذاشته و منجر به تحولاتی در این نهاد اجتماعی شده است. برنامه‌های درسی نیز به‌عنوان یکی از ارکان بسیار مهم و تعیین‌کننده نظام آموزشی مشمول این تحول بوده و به تبع هر تحول دچار تغییر می‌شوند. ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور ما بر مبنای سه مصوبه مهم آغاز شده است. نخست در اجرای بند یک

مراحل استقرار ساختار نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران

سال تحصیلی							دوره تحصیلی		
۹۷-۹۸	۹۶-۹۷	۹۵-۹۶	۹۴-۹۵	۹۳-۹۴	۹۲-۹۳	۹۱-۹۲	پایه		
							۱	سه ساله اول	ابتدایی
						x	۲		
					x		۳		
				x			۴	سه ساله دوم	
			x				۵		
					x		۶		
					x		۷	متوسطه اول	متوسطه
				x			۸		
			x				۹		
		x					۱۰	متوسطه دوم	
	x						۱۱		
x							۱۲		

عالی آموزش و پرورش، مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱، به تصویب رسید. از نوآوری‌های این مصوبه می‌توان به تألیف دو عنوان کتاب جدید با نام‌های تفکر و پژوهش و کار و فناوری اشاره کرد.

اهداف کلی، اهداف برنامه‌های درسی و جدول مواد درسی پایه ششم ابتدایی مصوبه جلسه ۸۵۲ تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۱ ماده واحده

با عنایت به مفاد سند «تحول بنیادین آموزش و پرورش» و مصوبه هشتصد و پنجاه و یکمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ ۹۰/۹/۲۹ مبنی بر استقرار ساختار جدید نظام آموزش و پرورش از سال تحصیلی ۹۲-۹۱ و شش ساله شدن دوره ابتدایی، اهداف کلی، اهداف برنامه‌های درسی و جدول مواد درسی پایه ششم ابتدایی به شرح ذیل تعیین می‌شود.

وزارت آموزش و پرورش مکلف است:

۱. در برنامه‌ریزی و ساماندهی فعالیت‌های آموزشی و پرورشی به‌گونه‌ای اقدام نماید که دستیابی دانش‌آموزان تا پایان دوره ابتدایی به اهداف تعیین شده ممکن شود.
۲. نسبت به تهیه و تدوین کتب درسی و مواد آموزشی پایه ششم ابتدایی برای دوره گذار بر اساس اهداف کلی، اهداف برنامه‌های درسی و جدول مواد و ساعات دروس پایه مذکور به شرح ذیل اقدام نماید:

گام‌های اساسی همسوسازی برنامه‌ها گام اول؛ سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰

تغییر محتوای برنامه درسی پایه اول ابتدایی در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ به منزله گام اول در استقرار ساختار جدید آموزشی تلقی می‌شود. در این گام کتاب‌های درسی ریاضی و علوم تجربی پایه اول ابتدایی جدیدالتألیف بود، قرآن تغییر کلی کرد و فارسی، راهنمای معلم تربیت‌بدنی و هنر با تغییر جزئی چاپ شد.

گام دوم؛ سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱

در این سال تحصیلی همسوسازی برنامه درسی ملی از سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ در پایه‌های دوم ابتدایی و ششم ابتدایی ادامه یافت. در این مرحله دو کار مهم صورت گرفت.

۱. همسوسازی برنامه‌ها و کتاب‌های درسی پایه دوم با برنامه‌های درسی ملی جمهوری اسلامی ایران در سطح وزارت آموزش و پرورش، با هماهنگی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انجام شد که از جمله می‌توان به تجدید تألیف کتاب‌های ریاضی، علوم تجربی، فارسی، آموزش قرآن و هدیه‌های آسمان و نیز کتاب‌های ضمیمه درسی تربیت‌بدنی و هنر اشاره کرد.

۲. ایجاد پایه تأسیسی ششم ابتدایی.

اهداف کلی، اهداف برنامه‌های درسی و جدول مواد درسی پایه ششم ابتدایی در هشتصد و پنجاه و دومین (۸۵۲) جلسه شورای

ردیف	نام کتاب	پایه	دوره	توضیحات
۱	تفکر و پژوهش	ششم	ابتدایی	مأموریت این درس فراهم کردن فرصتی برای شکل‌گیری و تقویت روش، منش، تفکر و تعقل دانش‌آموزان براساس فطرت خدایی آن‌هاست.
تصویر روی جلد				
۲	کار و فناوری	ششم	ابتدایی	در این کتاب زمینه‌های مناسب برای مهارت‌آموزی و یادگیری فنون به‌طور عملی برای دانش‌آموزان فراهم شد.
تصویر روی جلد				

اهداف کلی پایه ششم

۱. تکمیل، تعمیق و تثبیت اهداف مصوب دوره ابتدایی متناسب با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و همسو با برنامه درسی ملی
۲. تربیت همه‌جانبه دانش‌آموزان در راستای دستیابی به مراتبی از حیات طیبه متناسب با موقعیت‌ها و نیازهای جدید و پاسخ به اقتضات آن و کسب آداب و مهارت‌های ضروری برای ورود به دوره تحصیلی بعدی و تأمین زندگی

اهداف برنامه‌های درسی پایه ششم

اهداف برنامه‌های درسی پایه ششم با توجه به اهداف کلی و اهداف دوره ابتدایی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش به شرح زیر است:

۱. تربیت عقلانی و تقویت تفکر و تعقل
۲. تعمیق باور به ارزشمندی نهاد خانواده، وطن، فرهنگ و هویت اسلامی-ایرانی و ارج نهادن به میراث فرهنگی، قانون، صداقت و پاکی
۳. تقویت باور به هدفمندی خلقت، آیه بودن آن، ارزشمندی مخلوقات و درک قوانین و زیبایی‌های جهان آفرینش
۴. آشنایی با آداب و مهارت‌های زندگی و به‌کارگیری آن‌ها
۵. آشنایی با تأثیر کار و تلاش در پیشرفت کشور، مشاغل و فرایندهای اقتصادی در محیط زندگی
۶. توانایی به‌کارگیری مهارت‌های اصلی زبان و خواندن و نوشتن متون زبان فارسی
۷. توانایی به‌کارگیری مفاهیم و مهارت‌های پایه ریاضی در حل مسائل روزمره زندگی
۸. نگرش‌ها و مهارت‌های پایه در خلق آثار فرهنگی هنری با رویکرد تربیت هنری
۹. شناخت و کاربرد روش‌ها، مواد و ابزارهای علمی و فناوریانه در یادگیری و زندگی روزمره

جدول مواد و ساعات درسی پایه ششم

نظر به مجموع ساعات سالانه دوره ابتدایی که شامل ۸۵۰ ساعت فعالیت کلاسی است، جدول مواد درسی و ساعات هفتگی دروس پایه ششم به شرح جدول روبرو خواهد بود:

یک ساعت از ساعات درس قرآن به صورت تجمیعی برای روخوانی، روان‌خوانی و انس با قرآن اختصاص می‌یابد.
تبصره ۱. آیین‌نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش خواهد رسید.

تبصره ۲. آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مورد نیاز برای اجرای این مصوبه از جمله مقررات ثبت‌نام و انتخاب و آموزش نیروی انسانی توسط وزارت آموزش و پرورش تهیه، تدوین و ابلاغ خواهد شد.

موضوع: اهداف کلی، اهداف برنامه‌های درسی و جدول مواد درسی پایه ششم ابتدایی در هشتصد و پنجاه و دومین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش به تاریخ ۱۳۹۰/۱/۱ به تصویب رسید.

گام سوم؛ سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲

پس از اجرای برنامه همسوسازی برنامه‌های درسی در پایه‌های دوم و ششم ابتدایی، همسوسازی برنامه‌ها وارد مرحله سوم شد که به‌طور همزمان دو پایه سوم ابتدایی و هفتم دوره اول متوسطه را در بر گرفت. در این مرحله نیز دو اتفاق مبارک رخ داد.

۱. همسوسازی و تألیف جدید کتاب‌های درسی پایه سوم ابتدایی. در این مرحله کتاب‌های درسی ریاضی، علوم، فارسی، هدیه‌های آسمان، مطالعات اجتماعی و کتاب‌های ضمیمه درس تربیت‌بدنی و هنر پایه سوم ابتدایی تألیف شد.
۲. جدول مواد درسی و ساعات تدریس هفتگی پایه هفتم دوره اول متوسطه به تصویب رسید.

ردیف	مواد درسی	ساعت
۱	قرآن	۲
۲	معارف اسلامی	۲
۳	زبان و ادبیات فارسی (قرائت و دستور زبان، املا و انشا)	۴
۴	زبان عربی	۲
۵	زبان خارجی	۲
۶	علوم تجربی	۳
۷	ریاضیات	۴
۸	تربیت بدنی و سلامت	۲
۹	مطالعات اجتماعی	۳
۱۰	فرهنگ و هنر	۲
۱۱	کار و فناوری	۲
۱۲	تفکر و سبک زندگی	۲
جمع		۳۰

ردیف	مواد درسی	ساعت
۱	قرآن	۳
۲	تعلیمات دینی و اخلاق	۲
۳	زبان و ادبیات فارسی	۵
۴	مطالعات اجتماعی و آداب زندگی	۳
۵	ریاضیات	۴
۶	علوم تجربی	۲
۷	هنر	۲
۸	سلامت و تربیت بدنی	۲
۹	تفکر و پژوهش	۱
۱۰	کار و فناوری	۱
جمع		۲۵

جدول مواد درسی و ساعات تدریس هفتگی پایه اول دوره متوسطه اول جلسه ۸۸۰ شورای عالی، تاریخ ۱۳۹۲/۲/۲۳ ماده واحد

شورای عالی آموزش و پرورش در راستای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و مبتنی بر «برنامه درسی ملی» مواد درسی و ساعات تدریس هفتگی پایه اول دوره متوسطه اول را برای سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ به شرح جدول زیر تصویب نمود:

موضوع: جدول مواد درسی و ساعات تدریس هفتگی پایه اول دوره متوسطه اول در هشتصد و هشتادمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش به تاریخ ۱۳۹۲/۲/۲۳ به تصویب رسید. از نوآوری‌های این جدول می‌توان به مصوب شدن دو درس تفکر و سبک زندگی و کار و فناوری، به جای حرفه‌وفن، اشاره کرد.

شایان ذکر است که مطابق با اسناد تحولی، سایر کتاب‌های ارائه شده در این جدول همسو با برنامه‌های درسی ملی از نو تألیف شدند که در ادامه آن‌ها را به اختصار معرفی می‌کنیم:

- کتاب درسی آموزش قرآن: در این کتاب سعی شده است در کنار آموزش قرائت قرآن که اولین گام در آشنایی و انس با کتاب الهی است، درک معنا و مفهوم آیات قرآن مورد توجه جدی قرار گرفته است.

- هدیه‌های آسمان (معارف اسلامی): این کتاب براساس اهداف و آرمان‌های برنامه درسی ملی بازتألیف شده است.

- فارسی: این کتاب در دو بخش به آموزش و تقویت مهارت‌های زبانی و ادبی می‌پردازد و با کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی پیوستگی دارد. رویکرد آموزشی کتاب، رویکرد فعالیت بنیاد و مشارکتی است.

- نگارش: رویکرد این کتاب، رویکرد مهارتی است، یعنی توانایی نوشتن، مهارتی است که در پی آموزش، تمرین، تکرار و نوشتار کسب می‌شود. از این رو، این درس کاملاً ورزیدنی و عملی است.

- زبان عربی: رویکرد برنامه درسی عربی پرورش مهارت‌های زبانی به منظور تقویت فهم متون دینی و کمک به زبان و ادبیات فارسی است. هدف اصلی کتاب درست خواندن، درست فهمیدن و ترجمه است.

- زبان خارجی (انگلیسی و کتاب کار): کتاب زبان انگلیسی به همراه کتاب کار با رویکرد تقویت مهارت‌های چهارگانه زبانی گوش کردن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن تألیف شده است.

- علوم تجربی: این کتاب براساس اهداف و رویکردهای برنامه درسی ملی تألیف شده است.

براساس جهت‌گیری‌های این برنامه، علوم تجربی کوشش انسان برای درک واقعیت‌های خلقت و کشف فعل خداوند تعریف شده است و در پی کسب مهارت‌های تفکر، پرورش مهارت‌های فرایند تفکر و ... است.

ریاضیات: این کتاب در پی تقویت تفکر حل مسئله و نیز تفکر منطقی، نقد و خلاق است و می‌کوشد مهارت‌های فرایند تفکر در فهم ریاضیات مانند درک معنا و مفاهیم، درک روابط، کشف کردن، تخمین زدن و ... همچنین تفکر در الگوی جبری و هندسی را در فراگیران تقویت کند.

کتاب معلم درس تربیت بدنی و سلامت: این کتاب در دو بخش تنظیم شده است. بخش اول تحت عنوان کلیات به معرفی برنامه و طراحی آموزش درس تربیت بدنی و سلامت می‌پردازد و در بخش دوم محتوای آموزشی این درس در پنج فصل با عناوین: تربیت بدنی و سلامت، آمادگی جسمانی و حرکتی، آموزش مقدماتی مهارت‌های ورزشی، بازی‌ها و ورزش‌های رایج در مدرسه، ورزش و بازی در طبیعت ارائه می‌شود.

کتاب مطالعات اجتماعی: مطالعات اجتماعی یک حوزه مهم یادگیری است که از انسان و تعامل او با محیط‌های گوناگون در زمان‌های مختلف (حال، گذشته و آینده) و جنبه‌های گوناگون این تعامل (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی و ...) بحث می‌کند. به همین دلیل، این حوزه، مفاهیم رشته‌های متعدد و مختلف چون تاریخ، جغرافیا، مدنی، اقتصاد، حقوق، مردم‌شناسی و نظایر آن را در بر می‌گیرد. در برنامه جدید در دوره ابتدایی از تلفیق بیشتری در سازماندهی محتوا استفاده می‌شود؛ اما با رسیدن به دوره اول متوسطه از درجه تلفیق کاسته شده و با توجه به درجه و نوع تلفیق به کار رفته، رشته‌ها هویت خود را از دست نمی‌دهند، بلکه یک حوزه موضوعی غالب بوده و در جاهای مناسب از پیوند با حوزه‌های دیگر و مفاهیم کلیدی مربوطه استفاده می‌شود.

در برنامه درسی جدید مطالعات اجتماعی، به منظور سازماندهی تلفیقی محتوا، پنج حوزه موضوعی انتخاب شده است:

۱. فضا و مکان ۲. زمان، تداوم و تغییر ۳. فرهنگ و هویت ۴. نظام اجتماعی ۵. منابع و فعالیت‌های اقتصادی.

هر یک از این حوزه‌ها ناظر به تعدادی از رشته‌های مذکور است.

درس مطالعات اجتماعی با توجه به رویکرد کلی برنامه درسی ملی مبنی بر فطرت‌گرایی توحیدی و اهتمام به شکوفایی آن، سعی می‌کند زمینه‌های تربیت فردی و اجتماعی نوجوانان را فراهم آورد. از این روی، هدف غایی این درس تربیت افرادی مؤمن، مسئول، توانمند و آگاه در زندگی فردی و اجتماعی،

پای‌بند به اخلاق و ارزش‌های دینی و علاقه‌مند به ایران و هویت فرهنگی-تمدنی آن است. این درس پیوند نزدیکی با مهارت‌های زندگی دارد.

فرهنگ و هنر: این کتاب در نظر دارد تا دانش‌آموزان علاوه بر آشنایی با رشته‌های هنری گوناگون، نیازها، علایق، استعدادها و توانایی‌های خود را بشناسد و در راه شکوفایی آن‌ها گام بردارند.

گام چهارم؛ سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

پس از اجرای موفق طرح همسوسازی برنامه‌ها در طی چند سال گذشته، موضوع تحول و همسوسازی وارد مرحله جدید شد. این مرحله شامل دو پایه چهارم ابتدایی و هشتم (دوره اول متوسطه) بود. در این مرحله کتاب‌های درسی ریاضی، فارسی، مطالعات اجتماعی و کتاب‌های ضمیمه درس تربیت بدنی و هنر پایه چهارم همسو با برنامه درسی ملی، جدیدالتألیف شدند. از نکات مهم این مرحله تسری یافتن جدول مصوب دروس پایه هفتم به پایه‌های هشتم و نهم توسط شورای عالی آموزش و پرورش بود. کلیه کتاب‌های پایه هشتم نیز طبق جدول مصوب همسوسازی با برنامه درسی ملی مجدداً تألیف شدند که از جمله می‌توان به دو کتاب جدید زیر اشاره کرد:

۱. **کتاب تفکر و سبک زندگی:** این کتاب در ادامه برنامه درسی تفکر و سبک زندگی پایه هفتم حول دو محور عمده تفکر و پژوهش و آداب و مهارت‌های زندگی تنظیم شده است.

این کتاب در نظر دارد تا برخی از مهارت‌هایی را به دانش‌آموزان آموزش دهد که در زندگی روزمره از آن‌ها استفاده می‌کنند. به عبارت دیگر این کتاب به دانش‌آموزان و کارآفرینان آینده کشور عزیزمان جهت تولید محصولات و انجام کارهای بزرگ یاری می‌رساند.	کار و فناوری
--	---------------------

این کتاب حول دو محور عمده تفکر و آداب و مهارت‌های زندگی تنظیم شده است. این کتاب به دانش‌آموزان کمک می‌کند درباره سبک زندگی خود و دیگران فکر کنند و مناسب‌ترین روش را برای یک زندگی سالم انتخاب نمایند.	تفکر و سبک زندگی
--	-------------------------

۲. کتاب کار و فناوری: دانش‌آموزان با فراگیری این درس می‌توانند برخی از کارهای روزمره را به درستی انجام دهند و با شناخت مشاغل مرتبط و توانمندی‌های مورد نیاز برای آن مشاغل و مقایسه آن با توانمندی‌های خود برای آینده شغلی و تحصیلی تصمیم آگاهانه بگیرند.

گام پنجم؛ سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴

در این مرحله کلیه کتاب‌های درسی پایه‌های پنجم ابتدایی از جمله ریاضی، فارسی، مطالعات اجتماعی، علوم، هدیه‌های آسمان و کتاب‌های ضمیمه تربیت‌بدنی و هنر همسو با برنامه درسی ملی تجدید تألیف شدند و دو کتاب هدیه‌های آسمان و علوم تجربی پایه چهارم نیز از نو تألیف شد.

در این مرحله، همزمان با تألیف جدید کتاب‌های درسی پایه نهم، به تولید بسته آموزشی بر فراز آسمان، تولید ویژه برنامه‌ها و آموزش معلمان به صورت حضوری جهت پشتیبانی از برنامه‌های درسی، توجه ویژه شد. نکته بعدی اینکه در پایه نهم کتاب آمادگی دفاعی به ارزش ۲ ساعت در هفته جایگزین کتاب تفکر و سبک زندگی شد و در عین حال کلیه کتاب‌های این پایه همسو با برنامه درسی ملی، جدیدالتألیف شدند.

گام ششم؛ سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵

در این مرحله کتاب‌های درسی پایه ششم ابتدایی از جمله ریاضی، فارسی و هدیه‌های آسمان تجدید تألیف شدند و کتاب‌های علوم و تفکر و پژوهش تغییر کلی و آموزش قرآن تغییر جزئی داشتند.

آنچه مهم است این است که در این مرحله در جهت تحقق اهداف سند تحول بنیادی آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی و همچنین متناسب با تعریف، هویت و اهداف دوره دوم متوسطه و حرکت به سوی آموزش و پرورش ایده‌آل اتفاق می‌موند و مبارکی افتاد و آن تهیه جدول مواد درسی و ساعات تدریس هفتگی دوره دوم متوسطه بود که توسط دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری تهیه و طی نامه رسمی از طرف سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به شورای عالی آموزش و پرورش پیشنهاد شد و پس از بحث و بررسی کارشناسانه در نهصد و بیست و ششمین جلسه آن شورا، در تاریخ ۹۴/۱۲/۱۰، به تصویب رسید.

پارهای از نوآوری‌ها که منطبق با اسناد تحولی می‌باشد، در جدول دروس نسبت به جداول قبلی وجود دارد؛ از جمله اینکه در پایه دهم درس‌های انتخابی هنر، تفکر و سواد رسانه‌ای، کارگاه کارآفرینی و تولید (مشترک کلیه رشته‌ها)، آزمایشگاه علوم تجربی (مشترک ریاضی-فیزیک و علوم تجربی)، در پایه یازدهم درس‌های انتخابی (مشترک همه رشته‌ها)، انسان و محیط زیست (مشترک کلیه رشته‌ها)، مطالعات فرهنگی

(رشته معارف)، آزمایشگاه علوم تجربی (مشترک ریاضی-فیزیک و علوم تجربی) و زمین‌شناسی (رشته ریاضی-فیزیک). در پایه دوازدهم دروس سلامت و بهداشت، مدیریت خانواده و سبک زندگی (مشترک کلیه رشته‌ها)، مطالعات فرهنگی (رشته ادبیات و علوم انسانی)، جریان‌شناسی اندیشه‌های معاصر (رشته علوم و معارف اسلامی) و برنامه ویژه مدرسه.

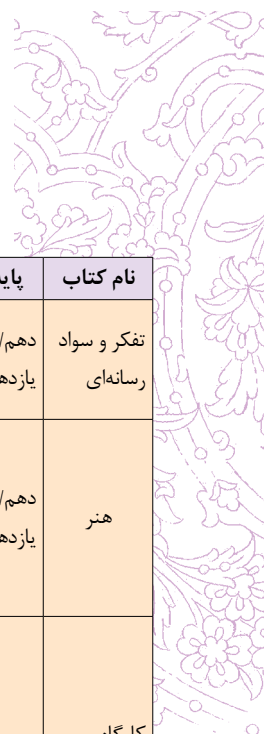
به اذعان متولیان برنامه‌های درسی و آموزشی، جدول دروس، بلوغ و صلاحیت بالایی برخوردار است و متناسب با اسناد تحولی و نیاز امروز فراگیران طراحی شده و خوشبختانه سال اول و دوم اجرای آن در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ و سال تحصیلی ۹۷-۹۶ با موفقیت سپری شده و در مرحله سوم اجرای سراسری در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ می‌باشیم.

با اجرای دقیق جدول دروس مصوب در سطح مدارس خروجی نظام آموزش و پرورش انسان‌هایی اهل فکر و اندیشه، حکمت، مؤمن، بامحبت، دارای علم و دانش و بصیرت، اهل عمل صالح، تلاشگر شایسته، اهل اخلاق و رفتار نیک و دارای فضایل انسانی خواهد بود.

نکته بعدی در این مرحله، شیوه اعتبارسنجی است که برای اولین بار اعتبارسنجی کتاب‌های جدیدالتألیف به صورت الکترونیکی اجرا شد. این مهم منجر به مشارکت حداکثری دبیران در اصلاح و بازنگری کتاب‌های درسی نونگاشت گردید.

گام هفتم؛ سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶

برنامه همسوسازی برنامه‌های درسی پایه یازدهم طبق جدول دروس به تفکیک شاخه و رشته صورت می‌پذیرفت. نکته حائز اهمیت در این مرحله موضوع آموزش معلمان است که برای اولین بار دوره تأمین مدرس هم به صورت حضوری (متمرکز) و هم به صورت الکترونیکی انجام شد. استقبال از این برنامه ما را به این باور رساند که این شیوه را ادامه بدهیم. در عین حال ادامه اعتبارسنجی به شیوه الکترونیکی و استفاده

از فضای مجازی همانند پایه دهم به قوت خود باقی است. از نکات دیگر می توان به آموزش کتاب «انسان و محیط زیست» در کنار سه کتاب انتخابی هنر، تفکر و سواد رسانه‌ای و کارگاه کارآفرینی و تولید اشاره کرد. در ادامه به معرفی برخی از این کتاب‌ها می‌پردازیم.

نام کتاب	پایه	دوره	توضیحات
تفکر و سواد رسانه‌ای	دهم / یازدهم	دوم متوسطه	جهت‌گیری کلی این کتاب پرورش توانایی نقد و بررسی هوشمندانه و تولید مؤثر پیام و مدیریت بهره‌مندی از رسانه‌هاست.
هنر	دهم / یازدهم	دوم متوسطه	این کتاب در ادامه کتاب‌های فرهنگ و هنر سال‌های قبل و در توضیح مطالب خود به هنرهای عکاسی، نقاشی، گرافیک و غیره می‌پردازد و تفسیر، تحلیل، زیبایی‌شناسی، خلاقیت و بروز ریشه‌های فرهنگی را در آنان عمیق‌تر جست‌وجو می‌نماید.
کارگاه کارآفرینی و تولید	دهم / یازدهم	دوم متوسطه	در این کتاب دانش‌آموزان شایستگی‌هایی از قبیل تیم‌سازی، کار تیمی، حل مسئله، هدف‌گذاری و تصمیم‌گیری را کسب می‌کند و در نهایت با کمک این شایستگی‌ها یک مدل کسب و کار ارائه می‌دهند و به نگارش طرح و برنامه آن اقدام می‌کنند. به عبارت دیگر در این کتاب هدف اصلی، آموزش آن دسته از مهارت‌هایی است که فرد را آماده می‌سازد تا به صورت تیمی یا انفرادی برای راه‌اندازی یک کسب و کار کوچک اقدام کند.
انسان و محیط‌زیست	یازدهم	دوم متوسطه	هدف این درس پرورش نسل آگاه، مسئولیت‌پذیر، فعال و امیدوار به آینده است.

تقویت شایستگی‌های پایه دانش‌آموزان
 ج. بهره‌مندی فزون‌تر از روش‌های فعال، خلاق و تعالی‌بخش
 د. بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌های نوین آموزشی و تربیتی در راستای اهداف
 ه. توجه بیشتر به تفاوت‌های فردی به ویژه هویت جنسیتی دانش‌آموزان و تفاوت‌های شهری و روستایی

۲. ملاحظات مربوط به تألیف محتوای آموزشی

جهت تحقق راهکارهای ۱-۱ و با توجه به برنامه تحولی و تغییر در ساختار نظام آموزشی کشور در قالب نظام ۳+۳+۶ و به تبع آن تغییر در محتوای کتاب‌های درسی، انتظار می‌رود در فرایند تولید مواد و رسانه‌های آموزشی پایه دوازدهم، برخی از ملاحظات متناسب با سرفصل‌ها، عناوین دروس در تألیف کتاب‌های درسی و تولید سایر بسته‌های آموزشی مورد توجه مؤلفان و کارشناسان محترم دفتر تألیف و سازمان پژوهش قرار گیرد.

بخش ۱. ملاحظات مربوط به محتوا (content) و یاددهی-یادگیری (پداگوژی)

کتاب درسی، متنی درهم تنیده از محتوا و شیوه‌های ارائه محتواست که به منظور یادگیری تهیه می‌شود. برخی از شرح وظایف‌ها که در این بخش باید مورد توجه قرار گیرد به این قرار است:

- تکمیل فرم‌های شماره ۱ (شناسنامه کتاب)، شماره ۲ (ساختار کتاب)، شماره ۳ (سازماندهی کلی کتاب) و شماره ۴ (نقشه طراحی آموزشی واحد یادگیری) به منظور آگاهی بخشی معلمان، دانش‌آموزان و ... توسط مؤلفان
- کاهش حجم کتاب‌های درسی
- تسریع در تألیف و سرعت بخشیدن به آن
- توجه به فاصله زمانی کم و ناچیز امتحان نهایی و آزمون سراسری
- توجه به صحت و قوام علمی کتاب
- شرح و بسط مناسب محتوا و توجه به شکل‌گیری مفاهیم
- به‌روز بودن محتوای انتخاب شده با توجه به رشته ماده درسی (تأکید بر عدم استفاده از محتوای پیش‌دانشگاهی)
- توجه به رابطه محتوا با هدف، زمان، توان دانش‌آموز، سودمندی، ارتباط عمودی، افقی
- توجه به ابعاد انگیزشی ارائه محتوا و برانگیختن حس کنجکاوی و علاقه‌مندی دانش‌آموز
- توجه به ابعاد هنری و زیبایی‌شناختی ارائه محتوا
- تنظیم محتوا براساس مهارت‌های اساسی یادگیری و روش‌های فعال آموزش
- برقراری ارتباط میان محتوا و زندگی روزمره دانش‌آموز
- توجه به مباحث ارزش‌یابی از برنامه‌ها (ارزش‌یابی تکوینی، پایانی و ...)

گام هشتم: ۹۸-۱۳۹۷

این مرحله، آخرین مرحله و به عبارتی ایستگاه آخر از همسوسازی برنامه‌های درسی ملی است. این مرحله صرفاً مربوط به پایه دوازدهم است. با توجه به اهمیت این پایه، از جهت برگزاری امتحانات نهایی، کاهش زمان آموزشی و منتهی شدن به آزمون کنکور سراسری و ورود به دانشگاه یا بازار کار، ضرورت دارد که در فرایند تولید بسته‌های آموزشی توسط مؤلفان، برنامه‌ریزان و سایر بخش‌ها مرتبط به دو موضوع مهم توجه شود:

۱. راهکار ۱-۱ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

راهکار ۱/۱- طراحی، تدوین و اجرای برنامه درس ملی براساس اسناد تحول: راهبردی و بازتولید برنامه‌های درسی موجود با تأکید بر:

- متناسب‌سازی حجم و محتوی کتب درسی و ساعات و روزهای آموزشی با توانمندی‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان
- حاکمیت رویکرد فرهنگی- تربیتی در تولید محتوی و

- طراحی سؤالات و فعالیت‌های یادگیری مناسب برای دروس مختلف
- توجه به تنوع محیط‌های یادگیری در تألیف کتاب‌های درسی
- توجه به ویراستاری ادبی-علمی کتاب (یک‌دستی کتاب)

ساختار کتاب

- در بخش سخنی با دانش آموز به صورت مختصر، کاربرد محتوای کتاب در زندگی، روش مطالعه، ساختار کتاب و اهداف کتاب به صورت کلی بیان شود.

بخش ۲. ملاحظات مربوط به تقویت هویت ایرانی اسلامی و وحدت ملی کشور

کتاب درسی علاوه بر، توجه به ابعاد علمی و آموزشی باید تقویت هویت دانش‌آموزان کشورمان را مد نظر داشته باشد. از این رو لازم است به عناصر هویت‌بخش در کتاب درسی توجه گردد. عناصر سازنده هویت عبارتند از دین، زبان فارسی، قلمرو سرزمینی و جغرافیایی، تاریخ و تمدن ایران، قومیت‌ها، جنسیت، ارزش‌های دفاع مقدس، شخصیت‌ها و چهره‌های اسلامی و ایرانی شاخص و ... از آنجا که شکل‌گیری هویت و نهادینه شدن ارزش‌های دینی، انقلابی، مستلزم درونی شدن این امور در دانش‌آموزان است، قویاً تأکید می‌شود که مؤلفان محترم در تهیه مطالب این بخش، هوشمندانه و با ظرافت عمل کنند. لازم است ابعاد زیبایی‌شناختی در قالب شیوه‌های بدیع، جذاب، هنرمندانه مورد توجه باشد و از پرداختن شتاب‌زده، تکراری، بدون تأمل و خشک مطالب ارزشی پرهیز شود، تا خدای ناکرده، موجب تأثیرگذاری معکوس و اشباع کاذب در دانش‌آموزان نگردد. برخی مطالبی که در این بخش باید مورد توجه قرار گیرد به این قرار است:

- توجه و عنایت ویژه به تصاویر و سخنان حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی).
- توجه به اصل وحدت ملی و دینی مردم ایران و پرهیز از طرح مسائل اختلاف‌انگیز و تمرکز بر موضوعات وحدت‌آفرین.
- توجه به عناصر هویت دینی و ملی و انتخاب تصاویر اصیل ایرانی.
- توجه به حفظ و استقلال تمامیت ارضی ایران اسلامی (خلیج فارس و جزایر سه گانه) و حفظ و تقویت هویت دینی و ملی و افزایش تقویت حس وطن‌دوستی.
- توجه به ارزش‌های اسلامی و انقلاب اسلامی از جمله حجاب و عفاف، دفاع مقدس و ...
- توجه به مفاخر، شخصیت‌ها، سرداران و امیران شهید دفاع مقدس، آثار و جلوه‌های تمدن و فرهنگ ایران و اسلام.

- بازنمایی عادلانه استان‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها در استفاده از تصاویر، به گونه‌ای که همه استان‌های کشور پوشش داده شود.
- استفاده از اسناد لانه جاسوسی.

بخش ۳. ملاحظات مربوط به سیاست‌های کلان کشور

کتاب‌های درسی باید با جهت‌گیری‌های کلان اجتماعی-سیاسی-اقتصادی کشور همسو و سازگار باشند، تا تأثیرگذاری آن‌ها افزایش یابد و دانش‌آموز احساس دوگانگی و تفرق نداشته باشد. برخی اصول و ضوابطی که در این بخش باید مورد توجه قرار گیرد به این قرار است:

- توجه و عنایت به دستاوردهای شکوهمند نظام مقدس جمهوری اسلامی در عرصه علمی-فناوری که شهرت ملی و بین‌المللی دارد.
- توجه ویژه به برخی سیاست‌های کلان نظام مقدس جمهوری اسلامی، از جمله سیاست‌های ابلاغی جمعیتی و مسائل فرهنگی، سیاسی و اقتصادی.
- با توجه به موارد ذکر شده و رعایت آن‌ها در تألیف و بازتألیف کتاب‌های درسی این پایه، پاره‌ای نوآوری‌ها که منطبق با اسناد تحول می‌باشد، در جدول دروس پایه دوازدهم به تفکیک شاخه و رشته تحصیلی نسبت به جداول قبلی وجود دارد از جمله اینکه در این پایه می‌توان به دروس سلامت و بهداشت (مشترک کلیه رشته‌ها) به ارزش ۲ ساعت در هفته مدیریت خانواده و سبک زندگی (به تفکیک پسران و دختران) مشترک کلیه رشته‌ها و به ارزش ۲ ساعت در هفته، مطالعات فرهنگی (رشته ادبیات و علوم انسانی) به ارزش ۲ ساعت در هفته، جریان‌شناسی اندیشه‌های معاصر (رشته علوم و معارف اسلامی) به ارزش ۲ ساعت در هفته و برنامه ویژه مدرسه، اشاره کرد.

معرفی اجمالی کتاب‌های نوظهور پایه دوازدهم:

۱. مدیریت خانواده و سبک زندگی (پسران و دختران)

پایه دوازدهم

دوره دوم متوسطه

شایستگی‌ها (اهداف) کتاب

- با مراجعه به قرآن و تدبر در آن، می‌تواند آموزه‌های دین (اصول عقاید، احکام، اخلاق و ...) را شناسایی، و از آن‌ها در ساحت‌های مختلف زندگی و ارتقای سلامت روحی خویش استفاده کند.
- با تحلیل سیره معصومین (ع)، نقش ایشان را در احیای

دین و ترسیم آینده بشریت تبیین، و دلالت‌های سیره آن‌ها را برای به‌کارگیری در موقعیت‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی شناسایی کند.

● با تحلیل سازوکارهای تکوین، تداوم و تغییر زندگی اجتماعی در یک موقعیت/ دوره زمانی روش‌هایی را برای انجام وظایف و مسئولیت‌های اجتماعی و سیاسی خود در سطح خانوادگی، محلی، ملی و بین‌المللی شناسایی کند و به کار گیرد.

● با درک عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری هویت فردی و اجتماعی، فرصت‌ها و محدودیت‌های خود را برای برخورد مسئولانه با زندگی خانوادگی/ علمی/ حرفه‌ای تحلیل کند و برای آن‌ها برنامه‌ریزی نماید.

● با مشارکت در طرح‌ها/ پروژه‌های سالم‌سازی سبک زندگی، عام‌المنفعه و ... مسئولیت‌هایش را در قبال سلامت خود، خانواده و جامعه انجام دهد و میزان تأثیرگذاری آن را ارزیابی کند.

● با درک ابعاد یا روند شکل‌گیری مسائل و تحولات اقتصادی، الگوی رفتار اقتصادی خود، خانواده و جامعه را بررسی کند و روش‌های متناسب با نظام معیار اسلامی را برای تدبیر معاش به کار گیرد.

● با کسب مهارت‌های کتبی و تقویت مهارت‌های شفاهی زبان/ ادراکی و تولیدی موقعیت‌های پیچیده را تحلیل کند و از این مهارت‌ها برای حل مسائل یا رفع نیازهای خود بهره بگیرد.

● با به‌کارگیری منش تفکر و تعقل، در عرصه‌های مختلف زندگی (عرصه‌های چهارگانه) روابط سازنده و اثربخشی برقرار کند.

۲. سلامت و بهداشت پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه شایستگی‌ها (اهداف) کتاب

- درک ویژگی‌های زیستی خود و پاسخ‌گویی مسئولانه به نیازهای جسمی و روانی خویش از طریق تعدیل غرایز و تمایلات و عواطف طبیعی، تقویت قوای جسمی و روانی و مبارزه با عوامل ضعف و بیماری بر اساس نظام معیار اسلامی

- تلاش پیوسته جهت حفظ و ارتقای سلامت و بهداشت جسمی و روانی خود و دیگران براساس نظام معیار اسلامی؛

- تلاش فردی و جمعی برای حفظ و ارتقای سلامت و ایمنی افراد جامعه در سطح محلی، ملی و جهانی براساس نظام معیار اسلامی

- بصیرت نسبت به سبک زندگی انتخاب شده و ارزیابی پیامدهای آن درباره خود، جامعه و طبیعت براساس نظام معیار اسلامی

۳. جریان‌شناسی اندیشه‌های معاصر پایه دوازدهم

دوره دوم متوسطه (رشته علوم و معارف اسلامی)

جریان‌شناسی عبارت است از شناخت مبانی، گفتمان، خاستگاه فکری، سیاسی و اعتقادی، چگونگی شکل‌گیری، معرفی مؤسسان و چهره‌های تأثیرگذار یک جریان فکری، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و ... جریان‌شناسی، نوعی طبقه‌بندی فکر و افراد جهان پیرامون است.

هر جریان اجتماعی به لحاظ فکری دارای اندیشه‌ای خاص در عرصه‌های هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، معرفت‌شناختی و ... بوده و به لحاظ اجتماعی دارای مرجعیت اجتماعی و اثرگذاری در جامعه است؛ به‌گونه‌ای که جمعی از مردم پیروان آن به شمار می‌آیند. رسالت جریان‌شناسی، شناخت و معرفی مؤلفه‌های فوق است. همچنین یکی از دیگر رسالت‌های جریان‌شناسی، مقایسه همسویی‌ها و تضادها و تعارض‌های دو یا چند جریان با یکدیگر است؛ یعنی با بررسی مبانی فکری و رفتاری مشترک جریان‌ها و نشان دادن افتراق آن‌ها اولاً جریان‌های مختلف را از هم جدا کرده و ثانیاً تفاوت نتیجه دو یا چند اندیشه را نشان می‌دهد.

این موضوع از آن حیث دارای اهمیت است که ضمن ارائه شناخت از اندیشه‌های پیرامون به مخاطب، این امکان را به مخاطب می‌دهد که بتواند ارتباط میان آن‌ها را درک نماید و مواجهه و موضع‌گیری مناسب در برخورد با جریان‌ها پیرامون خود در شرایط مقتضی داشته باشد. این شناخت به مخاطب امکان می‌دهد که اشتباهاتش در شرایط پیچیده روزگار از کمترین آسیب‌ها در امان بماند.

امام صادق علیه‌السلام فرموده‌اند:

العالمُ بزمانه لا تهجمُ علیه اللّوالبس؛ یعنی هر کس عالم به زمانش باشد مورد هجوم حوادث ناگوار و اشتباهات قرار نمی‌گیرد!

بر همین اساس شناخت هر دوران و ویژگی‌های آن بر هر اندیشمندی فرض دانسته شده است:

علی العاقل ان یكون عارفاً بزمانه؛ بر هر خردمند لازم است زمان خویش را بشناسد.

از طریق جریان‌شناسی می‌توان نقاط ضعف و نقاط قوت هر جریان را فهمید و از نقاط قوت برای پیش‌برد اهداف اسلام و تشیع و نظام استفاده کرد و در پی شناسایی و رفع نقاط ضعف آن برآمد. از جهت دیگر می‌توان تلفیقی بین این جریان‌ها داشت و جریان فکری جدیدی ایجاد کرد تا بهتر و یا تکاپوی بیشتر بتوان اهداف را به پیش برد. جریان‌شناسی اندیشه معاصر می‌تواند به مخاطب در شناخت درست از غلط، دوست از دشمن و خودی از غیر خودی، متناسب با فرهنگ اصیل دینی وی، کمک نماید و در تهدیدات سخت و نرم ضمن محافظت از خود با بهره‌گیری از ظرفیت خود زمینه تأثیرگذاری را بر افکار دیگران فراهم نماید.

۴. مطالعات فرهنگی (تحلیل فرهنگی) پایه دوازدهم

دوره دوم متوسطه (ادبیات و علوم انسانی)

امروزه، پدیده فرهنگ و پرداختن به مسائل فرهنگی، به یکی از مباحث بسیار حیاتی و مهم نظری و عملی، در عرصه ملی و

بین‌المللی تبدیل شده است و صاحب‌نظران و پژوهشگران مختلف از زوایای گوناگون به آن می‌پردازند. با عنایت به اینکه انقلاب اسلامی، یک انقلاب فرهنگی است، در نتیجه پرداختن به این موضوع از اهمیت و ضرورت بیشتری برخوردار است. به همین دلیل، دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی فراوانی به‌صورت مستقل و به‌عنوان یک سنت مطالعاتی جداگانه، به تحقیق و پژوهش در این حوزه اشتغال می‌ورزند.

از آنجا که فرهنگ مجموعه‌ای از باورها، رفتارها، علایق و گرایش‌ها و آداب و رسوم مردم است، لذا کارشناسان و متخصصان فرهنگی معتقدند موفقیت در تمام عرصه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، نیازمند بستر فرهنگی مناسب و همراهی فکری و عملی مردم می‌باشد.

درس «مطالعات فرهنگی» با درک ضرورت شناخت دانش‌آموزان عزیز از این موضوع مهم و حساس، برای اولین بار در جدول دروس گنجانده شده است، تا با فهم عمیق‌تر و دقیق‌تر، بتوانند مباحث و پدیده‌های زندگی فردی و اجتماعی خود را از منظر فرهنگی بررسی کرده و به‌صورت آگاهانه واکنش مناسب بروز دهند.

رویکرد تدوین کتاب، شایستگی‌محور بوده، و سعی شده علاوه بر ارائه دانش و معلومات مناسب این حوزه به دانش‌آموزان گرامی، زمینه کسب مهارت‌ها و شایستگی لازم رای رویارویی هوشمندانه و آگاهانه با فرهنگ و مسائل فرهنگی و تجزیه و تحلیل دگرگونی‌های فرهنگی را فراهم آورد. به همین دلیل نام کتاب «تحلیل فرهنگی» گذاشته شد تا در آرای مختلف مکاتب و مباحث نظری مطالعات فرهنگی متوقف نشود، بلکه بر تقویت توان فکری و کسب مهارت عملی دانش‌آموزان برای تجزیه و تحلیل موضوعات و مسائل فرهنگی بیفزاید و آنان را برای تفسیر و فهم عمیق‌تر سازوکارهای زندگی روزمره و تعاملات اجتماعی توانمند سازد.

۵. برنامه ویژه مدرسه

برنامه ویژه مدرسه، برنامه‌ای است که با اعتماد به صلاحیت و توان مدرسه، مجوز برنامه‌ریزی درسی، اجرا و ارزش‌یابی حجم معینی از زمان رسمی آموزش را به مدرسه (مدیریت و شورای مدرسه) واگذار می‌کند تا مدرسه طبق ضوابط و چارچوبی معین که به تفصیل در کتاب «راهنمای عمل برنامه ویژه مدرسه» آمده است، نسبت به برنامه‌ریزی اختصاصی برای خود، اقدام نماید. به عبارت دیگر برنامه ویژه مدرسه، این اجازه و آزادی عمل را به مدرسه می‌دهد که علاوه بر برنامه‌های درسی متمرکز و مشترک ملی، برنامه‌های درسی ویژه‌ای برای خود طراحی، سازماندهی، اجرا و ارزشیابی نماید.

این دفتر در چارچوب وظایف ذاتی خود با رصد نیازهای ملی و بومی برنامه‌های را با عنوان برنامه ویژه مدرسه در شورای عالی آموزش و پرورش به میزان ۵۰ تا ۱۰۰ ساعت در سال به تصویب رساند که براساس آن و با اعتماد به صلاحیت و توان مدرسه، مجوز برنامه‌ریزی درسی، اجرا و ارزش‌یابی حجمی معین

از زمان رسمی آموزش به مدرسه (مدیریت و شورای مدرسه) واگذار می‌شود تا مدرسه طبق ضوابط و چارچوبی معین نسبت به برنامه‌ریزی اختصاصی برای خود، اقدام نماید. به عبارت دیگر برنامه ویژه مدرسه، این اجازه و آزادی عمل را به مدرسه می‌دهد که علاوه بر برنامه‌های درسی متمرکز و مشترک ملی، برنامه‌های درسی ویژه‌ای برای خود طراحی، سازمان‌دهی، اجرا و ارزشیابی نماید.

از ویژگی‌های این برنامه می‌توان به پاسخگویی به نیازهای منطقه‌ای و محلی ناشی از تفاوت‌های محیط زندگی (شهری، روستایی، عشایری، فرهنگی، جغرافیایی و ...)، جنسیتی و فردی دانش‌آموزان، تنوع‌بخشی به محیط‌های یادگیری با بهره‌گیری از امکانات و فضاهای آموزشی داخل و خارج از کلاس و مدرسه و مهم‌تر از همه بهره‌مندی از مشارکت حداکثری دستگاه‌ها و مؤسسات مختلف برای طراحی و اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های متنوع تربیتی و آموزشی اشاره کرد. برنامه‌ریزی برای برنامه ویژه مدرسه (از جمله انتخاب موضوع، عنوان، هدف، محتوا و سرفصل‌های هر برنامه و چگونگی اجرا و ارزشیابی) از مسئولیت‌ها و اختیارات داخلی مدرسه است که توسط شورای مدرسه و با هدایت و مسئولیت مدیر مدرسه انجام می‌شود لذا مدرسه در خصوص سفارش طراحی و اجرای برنامه‌های خاص موردنظر به مؤسسات حقوقی دولتی و غیردولتی واجد صلاحیت، اختیار و آزادی عمل دارد. یکی از مهم‌ترین زمینه‌های برنامه ویژه مدرسه، آموزش یک مهارت، از جمله مهارت‌های مفید برای تأمین معاش حلال است، به‌گونه‌ای که دانش‌آموزان بتوانند در هنگام خروج از نظام تعلیم و تربیت رسمی، توانایی تأمین زندگی خود و اداره خانواده را داشته باشند (بند پنجم از هدف شماره ۱ سند تحول بنیادین).

جمع‌بندی: خروجی ایستگاه‌های هشت‌گانه

انتظار می‌رود خروجی این نظام آموزشی، در کنار آموزش دروس نیمه‌تخصصی و دروس عمومی، افرادی موحد، مؤمن و معتقد به معاد و آشنا و متعهد به مسئولیت‌ها و وظایف در برابر خدا، خود، دیگران و طبیعت، حقیقت‌جو و خردمند، دانش‌پژوه و علاقه‌مند به علم و آگاهی، عدالت‌خواه و صلح‌جو، ظلم‌ستیز، جهادگر، شجاع و ایثارگر و وطن‌دوست، مهرورز، جمع‌گرا و جهانی‌اندیش، ولایت‌مدار و منتظر و تلاش‌گر در جهت تحقق حکومت عدل جهانی، بارآوده و امیدوار، خودباور و دارای عزت‌نفس، امانت‌دار، دانا و توانا، پاک‌دامن و باحیا، انتخاب‌گر و آزادمنش، متخلق به اخلاق اسلامی، خلاق و کارآفرین، مقتصد و ماهر، سالم و بانشاط، قانون‌مدار و نظم‌پذیر، وفادار به ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی و آماده ورود به زندگی شایسته فردی، خانوادگی و اجتماعی براساس نظام معیار اسلامی باشد.

پی‌نوشت

۱. اصول کافی، باب‌العقل و الجهل